

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.1.40](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.40)

УДК: 336.14: 338.45

*I. M. Metoshop,
к. е. н., доцент кафедри прикладної економіки,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м.Івано-Франківськ*

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ДІЯЛЬНІСТЬ НАФТОГАЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

*I. M. Metoshop
the Candidate of Economic Science, Docent, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Institute of Petroleum Economics and Management.*

THE ANALYSIS OF THE IMPACT OF TAX BURDEN ON THE ACTIVITIES OF OIL AND GAS COMPANIES

У роботі розглянуто податкове навантаження на підприємства нафтогазового сектору. Проведені дослідження дозволяють констатувати те, що податкове навантаження залишається високим та податкових стимулів для активізації інноваційного розвитку економіки нафтогазових підприємств замало.

У цілому взаємини держмонополій з бюджетом свідчать про екстенсивний шлях збільшення ними податкових платежів - за рахунок кінцевого споживача, в першу чергу - за рахунок громадян, а саме за рахунок зростання тарифів, що може призвести до кризи неплатежів, а не до подальшого збільшення бюджетних доходів.

У статті також визначені основні недоліки та переваги діючої системи оподаткування, зокрема зазначено, що сьогодні діючий механізм оподаткування не враховує особливостей видобутку важковидобувних ресурсів, і, тим самим, не стимулює підприємства вкладати кошти у їх розробку. Через значні витрати на видобуток підприємства намагаються вкладати кошти тільки у родовища із кращими характеристиками.

Загалом період 2013-2017 рр. відзначається певними зрушеннями в реформуванні видобувних галузей, незважаючи на складне економічне і політичне становище України. Однак зміни відбуваються повільніше, ніж заплановано.

Надмірне і нерівномірне податкове навантаження в країні призводить до зниження економічної активності та досить повільної детінізації. За цих умов, скорочення податкового навантаження може забезпечити активізацію інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання і підвищення ділової активності, що сприятиме зростанню обсягів податкових надходжень до бюджетів.

Позитивним є те, що кількість обов'язкових вимог і положень щодо прозорості постійно зростає, що змушує гірничодобувні підприємства відповідальніше ставитися до складання власної звітності в усіх аспектах інформації, що розкривається.

The article considers the tax burden on enterprises in the oil and gas sector. The conducted researches allow to state that the tax burden remains high and tax incentives for activating the innovative development of the economy of the oil and gas enterprises are not enough.

In general, relations between state monopolies and the budget indicate an extensive way of increasing tax payments - at the expense of the final consumer, first of all - at the expense of citizens, namely at the expense of the growth of tariffs, which may lead to a crisis of non-payment, and not to further increase in budget incomes.

The article also identifies the main advantages and disadvantages of the current taxation system. In particular, it states that today, the current mechanism of taxation does not take into account the peculiarities of extraction of hard-core resources, and, thus, does not stimulate the enterprise to invest in their development. Due to the significant cost of extraction, enterprises try to invest only in the field with the best characteristics.

In general, the period of 2013-2017 marks some changes in the reform of extractive industries, despite the difficult economic and political situation in Ukraine. However, the changes are slower than planned.

Excessive and uneven tax burden in the country leads to a decrease in economic activity and a rather slow detonation.

Under these conditions, reducing the tax burden can ensure the activation of investment activities of business entities and increase business activity, which will increase the volume of tax revenues to the budgets.

It is positive that the number of mandatory and transparent provisions is constantly increasing, which makes mining companies more responsive to their own reporting in all aspects of disclosure.

Ключові слова. *Податкове навантаження; податки; плата; податкові платежі; нафтогазові підприємства.*

Keywords. *Tax burden; taxes; tax payments; fees; oil and gas companies.*

Постановка проблеми. Як відомо, основними функціями податкової системи є фіскальна, розподільна та регулююча. Тобто, держава свідомо використовує податки з метою регулювання певних процесів у соціально-економічному житті суспільства та підприємств. Загалом, держава впливає на виробництво, стимулюючи або стримуючи його розвиток, посилюючи або послаблюючи накопичення капіталу, розширюючи або зменшуючи платоспроможний попит населення. Свідоме використання стримуючих можливостей податків використовується тоді, коли держава ставить завдання захисту вітчизняного виробника або обмежує рівень споживання. Що ж стосується нафтогазових підприємств, то тут мова йде саме про обмеження попиту для населення на дефіцитні енергоресурси та їх споживання. Однак, цим самим, вона перешкоджає і формуванню та нарощуванню фінансового капіталу нафтогазових підприємств, а відтак, не стимулює їх розвиток.

Слід погодитись із твердженням Білої І.С. [1], що створена податкова система в Україні і досі виконує гіпертрофовану фіскальну функцію та слабо стимулює розвиток підприємницької ініціативи. Окрім того частина зміна податкового законодавства також стримує розвиток конкурентного середовища, впровадження інноваційних процесів та соціально-економічне зростання підприємств нафтогазової галузі. Тому постають питання оцінки податкового навантаження на підприємства та пошуку шляхів збалансування їх економічного розвитку та фіскальної політики держави.

Аналіз останніх досліджень. Питанням податкового навантаження надається значної уваги в наукових працях таких зарубіжних учених, як Д. Відласін, Дж. Вілсон О. М. Лібман, Д. Мітчел, О. І. Погорлецький, О. М. Пузін та ін. Серед вітчизняних науковців, це: Єфименко Т. І., Кулай А., Новік О. І., Пономарьова Т. В., Панура Ю. В., Цимбалюк І.О., Ткачук Н., Біла І. С., Сибірянська Ю.В. та ін. Однак незважаючи на широке висвітлення проблеми впливу податкового навантаження на діяльність суб'єктів господарювання та значну кількість наукових розробок щодо оптимізації податкового навантаження для суб'єктів господарювання ми спостерігаємо нестабільність у процесі удосконалення податкової системи, що негативно відображається на діяльності нафтогазових підприємств.

Вклад основного матеріалу дослідження. Загалом, нафтогазовий комплекс завжди розглядався, як джерело наповнення бюджету. Проте, як зазначається у [2] родовища нафти в Україні відносяться, переважно, до категорії дрібних і дуже дрібних. Тільки Бугруватівське (Сумська область) і Глинсько-Розбишівське (Полтавська область) родовища за сумою балансових (видобувних) запасів відносяться до середніх. Балансові (видобувні) запаси цих родовищ складають 19,36% від сумарних запасів України. Два родовища – Яблунівське (Полтавська область) та Стинавське (Львівська область) – відносяться до невеликих, їхня частка у сумарних обсягах видобування нафти становила в 2015 р. лише 2,15%. Окрім того, на сьогодні більшість родовищ України, особливо Західного регіону, знаходяться на пізній стадії розробки, більшість покладів є виснаженими, і видобуток із них є низькорентабельним. Тому нарощування власного видобутку вуглеводнів не

може бути досягнуто без вирішення низки економічних проблем, зокрема нарощення власного капіталу підприємств для застосування і розробки новітніх методів, способів та технологій видобутку важковидобувних ресурсів, та ресурсів, що знаходяться на великих глибинах.

Підприємства НАК «Нафтогаз України» в залежності від особливостей їх діяльності є платниками як податків та зборів, характерних для всіх галузей (податок на прибуток, ПДВ, ПДФО, ЄСВ), так і інших податків, таких як акцизний податок, екологічний податок та податків, пов'язаних з користуванням надрами: рентна плата за користування надрами, рентна плата за транспортування. У 2015 році було задекларовано зменшення кількості ресурсних податків й запровадження єдиної рентної плати, але фактично правила обчислення податків не спростилися. У 2015 році також суттєво змінився порядок обчислення податку на прибуток, але ці зміни не були адресно спрямовані на видобувні галузі.

Ставки рентної плати за користування надрами постійно змінюються.

В Україні над проблематикою рентних відносин працювали такі відомі вчені як Назаров В. І., Геєць В., Данилишин Б., Данилюк М., Дементьєв В., Кваснюк Б., Лукинов І., Лисенький А., Малий І., Міщенко В., Пасхавер Б., Чубук Л.

На сьогоднішній день питанням рентних платежів надається значної уваги у працях Витвицького Я. С., Педько С. Б., Карпа І. М., Єгера Ю. О., Петрунчак І. М. та інших.

Зокрема, Витвицький Я. С. [3] пропонує розрахунок рентних платежів за методом попарних порівнянь із використанням 12 природно-геологічних та технологічних факторів. У роботі Петрунчак І. М. [4] запропоновано розрахунок плати за землю обмежити такими факторами як глибина залягання продуктивних покладів, коефіцієнтом гідропровідності та коефіцієнтом обводненості.

Лише за останніх 5 років ставка рентних платежів неодноразово змінювалась. Так у 2011 році із прийняттям Податкового кодексу [5] рентні ставки були наступні:

1) за видобуток нафти та газового конденсату:

- у розмірі 2141,86 грн/т до 5000 метрів;
- у розмірі 792,54 грн/т понад 5000 метрів;

2) за видобуток газу:

- видобутий у звітному періоді :

- у розмірі 237 грн/ 1000 м³ до 5000 метрів;
- у розмірі 118,5 грн/ 1000 м³ понад 5000 метрів

- видобутий та реалізований платниками рентної плати за відповідними актами приймання-передачі у звітному податковому періоді, для формування ресурсу природного газу (у тому числі нафтового (попутного) газу), що використовується для потреб населення, а також виробничо-технологічні витрати природного газу :

- у розмірі 59,25 грн/ 1000 м³ до 5000 метрів;
- у розмірі 47,4 грн/ 1000 м³ понад 5000 метрів;
- у розмірі 11,85 грн/ 1000 м³ в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України

Починаючи із 1 січня 2013 року і до 1 січня 2015 року рентна плата була скасована на основі закону №4834 - IV «Про внесення змін до Податкового кодексу щодо удосконалення деяких податкових норм»[6] і сплачувався лише загальнодержавний платіж, який справляється у вигляді плати за користування надрами для видобування корисних копалин.

З 1 січня 2015 року [7] була знову введена рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин.

Ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин установлюються у відсотках від вартості товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) у таких розмірах:

1) за видобуток нафти та газового конденсату (у розмірі 45% до 5000 метрів; у розмірі 21% понад 5000 метрів;

2) за видобуток газу видобутий у звітному періоді (у розмірі 55% до 5000 метрів; у розмірі 28% понад 5000 метрів).

З 1 січня 2016 року [8] ставки рентної плати за користування надрами знову змінені. Зокрема, для видобування газу природного (для потреб промисловості) з 55 до 29 % (видобутий з покладів до 5000 м) та з 28 до 14 % (видобутий з покладів понад 5000 м); з 1 квітня 2016 року ставки рентної плати за природний газ (для потреб населення) також зменшено, а саме, видобутий з покладів до 5000 метрів з 70 до 29%; (ставка для газу з покладів понад 5000 метрів залишається незмінною 14% (як і сьогодні).

З 1 січня 2017 року відповідно до Закону України від 20.12.2016 року № 1791-19 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році» [9] встановлено такі ставки рентної плати:

- за видобуток нафти: у розмірі 29 % до 5000 метрів; у розмірі 14 % понад 5000 метрів;
- за видобуток конденсату: у розмірі 45 % до 5000 метрів; у розмірі 21 % понад 5000 метрів;
- за видобуток газу: у розмірі 29 % до 5000 метрів; у розмірі 14 % понад 5000 метрів.

У проведених дослідженнях [10] [11] було запропоновано економічний механізм, який дає змогу диференціювати рентні платежі залежно від факторів, що мають найбільший вплив на формування собівартості

видобування нафти та газу, а саме: глибини залягання продуктивних покладів, коефіцієнту гідропровідності. Розраховано рентоутворюючі індекси, що враховують глибину залягання і колекторські властивості конкретного покладу та дають змогу здійснювати рентне регулювання при розробці нафтових та газових родовищ. Застосування пропонованого підходу до диференціації рентних платежів не зменшить величину надходжень до бюджету, бо нафтогазовидобувні підприємства, що розробляють найкращі нафтові та газові родовища і поклади, сплачуватимуть найвищі податки, з іншого боку ті підприємства, що розробляють родовища з важковидобувними та виснаженими запасами, отримуватимуть значну економію коштів, які вони зможуть використати на модернізацію своїх виробничих потужностей, впровадження сучасних методів підвищення нафто- та газовіддачі.

Однак розробки науковців не враховуються при формуванні механізму оподаткування нафтогазових компаній.

У пропозиціях до плану першочергових дій з розвитку промисловості України, сформованих Українським інститутом майбутнього, розглянуто ставки рентних платежів за користування надрами у різних країнах.

Рисунок 1. Ставка рентних платежів за користування надрами в різних країнах світу [12]

Як бачимо із наведеної інформації в Україні ця ставка є найвищою.

Розглянемо загалом структуру податкових платежів нафтогазовидобувних підприємств.

Таблиця 1.
Структура податкових платежів видобувних компаній

Показники	2013		2014		2015	
	тис.грн	структура, %	тис.грн	структура, %	тис.грн	структура, %
Разом податкових платежів видобувних компаній	25 412, 3	100,00	54 843, 9	100,00	87 849,8	100,00
Рентна плата за користування надрами	8 799, 9	34,63	18 714, 7	34,12	37 152,1	42,29
Податок на додану вартість	10 185, 7	40,08	13 975, 9	25,48	25 319,6	28,82
Податок на прибуток підприємств	3 194, 2	12,57	9 153,1	16,69	8 607,5	9,80
Рентна плата на транспортування нафти і газу	2 132, 5	8,39	1 362,9	2,48	3 632,1	4,13
Податок на доходи фізичних осіб	1 100, 0	4,33	2 696,4	4,92	3 083, 9	3,51
Акцизний податок			665,1	1,21	1 653, 9	1,88
Екологічний податок			613,3	1,12	462,0	0,53
Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування діяльності (ЄСВ)			7 662,5	13,97	7 938,7	9,04

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі [2] [13]

Як бачимо податкові платежі щороку зростають. Причиною цього є як суб'єктивні, так і об'єктивні фактори, а саме до суб'єктивних слід віднести зростання курсових різниць та суттєве зростання цін на продукцію добувної галузі для населення. До об'єктивних слід віднести усвідомлення урядом та управлінням компаній необхідності інвестиційних вкладень для забезпечення збільшення видобувних можливостей задля підвищення енергетичної безпеки країни. За даними державних органів, сукупні надходження держави від видобувних галузей у 2014 р. склали 57,9 млрд. грн або 11,0 % усіх податкових надходжень Зведеного бюджету та Пенсійного фонду України, а в 2015 р., відповідно, – 92,5 млрд. грн чи 13,7 %. Як зазначається у [2] за даними ДФС, у структурі надходжень держави від видобувних галузей основна частка припадає на нафтогазову галузь (в т.ч., транспортування нафти і газу) – 37,8 млрд. грн або 65,2 % сукупних надходжень в 2014 р., та 70,4 млрд. грн або 76,1 % в 2015 р. Згідно з даними ДФС, найважливішими для державного бюджету податками, які сплачують видобувні компанії, є рентна плата за користування надрами, ПДВ та податок на прибуток.

Перерозподіл спостерігається і у структурі платежів, зокрема зниження частки ПДВ, податку на прибуток та рентної плати за транспортування нафти і газу. Натомість зростає рентна плата за користування надрами, ставки якої щороку змінюються, про що вже йшла мова вище.

Також нафтогазові підприємства є платниками й інших виплат, таких як за отримання спеціального дозволу на користування надрами та виплати з доходів власності та підприємницької діяльності тощо.

За даними Державної фіскальної служби [14] до найбільших платників податків у 2016 та 2017 рр поряд з іншими монополіями відносяться також підприємства нафтогазової галузі (табл.2).

Таблиця 2.
Податкові платежі найбільших нафтогазових компаній (млрд. грн)

Підприємство	2016	2017
ПАТ "УКРГАЗВИДОБУВАННЯ"	38,1	50,4
ПАТ "НАК "НАФТОГАЗ УКРАЇНИ"	16,1	11,5
ПАТ "УКРНАФТА"	8,2	10,4
ПАТ "ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВА НАФТОВА КОМПАНІЯ "УКРТАТНАФТА"	5,5	8,7
ПАТ "УКРТРАНСГАЗ"	6,5	7,8

Для визначення податкового навантаження на підприємства Департаментом податкової політики Мінфіну РФ розроблена методика, за якою навантаження прийнято оцінювати відношенням усіх податків, що сплачуються, до виручки від реалізації, яка включає виручку від реалізації товарів, робіт, послуг та інші реалізаційні доходи.

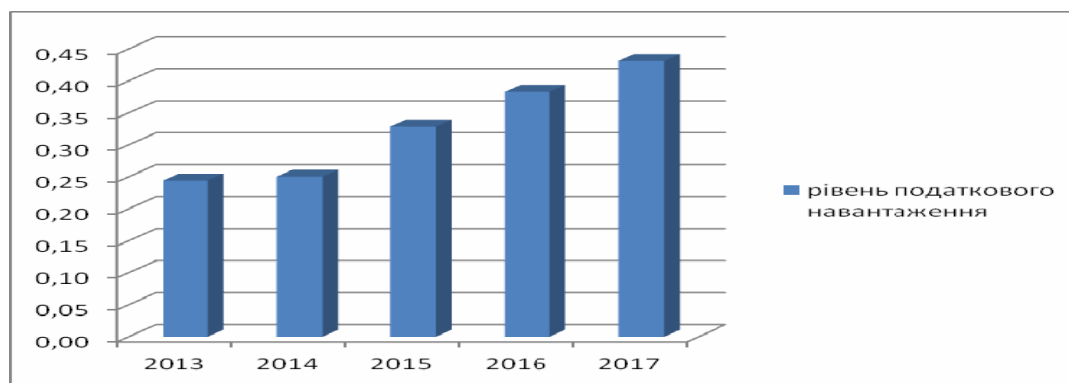

Рисунок 2. Рівень податкового навантаження на нафтогазові підприємства

Джерело: розраховано автором на основі [2], [15]

Отже, як показали проведені розрахунки рівень податкового навантаження зростає.

Найвищі темпи росту спостерігаються у 2016 та 2017 роках від рентної плати за транспортування нафти і газу та за користування надрами.

Показник податкового навантаження дає підставу зробити висновок про низьку сприятливість податкової системи для розвитку конкурентного середовища нафтогазових підприємств, що у свою чергу негативно впливає на інвестиційну активність і, як наслідок, призводить до зменшення сукупних податкових надходжень. Податкове навантаження має бути оптимальним, що б давало можливість не лише розвивати економічні процеси, але й укладати вивільнені кошти в розширення виробництва та стимулювання інвестиційних процесів в нафтогазовій галузі.

Загалом рівень податкового навантаження залежить від особливостей соціально-економічного розвитку, фінансової політики та механізму побудови податкової системи. Негативний вплив на економічний та соціальний розвиток країни здійснюється внаслідок тінізації економіки, недосконалого механізму справляння

податків, зборів та інших обов'язкових платежів, неефективних податкових пільг, низького рівня податкової культури та податкової дисципліни суб'єктів господарювання.

Також важливий напрям податкового регулювання є оптимізація чинної системи податкових пільг. Вони повинні надаватися підприємствам, які впроваджують інновації. Однак при цьому слід забезпечити жорсткий державний контроль та контроль громадськості задля зниження лобіювання деякими зацікавленими особами власних інтересів.

Висновки. Отже, проведені дослідження дозволяють констатувати те, що податкове навантаження залишається високим та податкових стимулів для активізації інноваційного розвитку економіки нафтогазових підприємств замало.

У цілому взаємини держмонополій з бюджетом свідчать про екстенсивний шлях збільшення ними податкових платежів - за рахунок кінцевого споживача, в першу чергу - за рахунок громадян, а саме за рахунок зростання тарифів, що може призвести до кризи неплатежів, а не до подальшого збільшення бюджетних доходів.

Тому податковий режим видобувних галузей потребує подальшого вдосконалення. Сьогодні діючий механізм оподаткування не враховує особливостей видобутку важковидобувних ресурсів, і, тим самим, не стимулює підприємства вкладати кошти у їх розробку. Через значні витрати на видобуток підприємства намагаються вкладати кошти тільки у родовища із кращими характеристиками.

Загалом період 2013-2017 рр. відзначається певними зрушеннями в реформуванні видобувних галузей, незважаючи на складне економічне і політичне становище України. Однак зміни відбуваються повільніше, ніж заплановано.

У 2014-2015 рр. тривала розробка альтернативних механізмів оподаткування видобувних галузей, одним з яких є запровадження використання надбавки до податку на прибуток для прибуткових видобувних компаній з одночасним зниженням ставок рентних платежів [2].

При формуванні податкової політики потрібно знайти оптимальне поєднання стабільності й гнучкості податкової політики.

Надмірне і нерівномірне податкове навантаження в країні призводить до зниження економічної активності та досить повільної детінізації. За цих умов, скорочення податкового навантаження може забезпечити активізацію інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання і підвищення ділової активності, що сприятиме зростанню обсягів податкових надходжень до бюджетів.

Позитивним є те, що кількість обов'язкових вимог і положень щодо прозорості постійно зростає, що змушує гірничодобувні підприємства відповідальніше ставитися до складання власної звітності в усіх аспектах інформації, що розкривається.

Література.

1. Біла І. С. Вплив податкової політики на розвиток підприємницького сектору в Україні / І. С. Біла // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. - 2011. - Вип. 14. - С. 18-24.
2. Ініціатива прозорості видобувних галузей. Національний звіт України 2014-2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.ukrnafta.com/data/Page_Documents/UAЕІТІ_2014-2015_Report_UKR_final.pdf
3. Витвицький Я. С. Економічна оцінка гірничого капіталу нафтогазових компаній. Наукова монографія. / Витвицький Я.С. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2007. – 431с.
4. Витвицький Я. С. Удосконалення системи оподаткування у нафтогазовидобуванні / Я. С. Витвицький, І. М. Петрунчак // Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки: наук. журнал. – Хмельницький, 2014, № 4. 2014, Т.1 – с. 66-71.
5. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу щодо перегляду ставок деяких податків і зборів" від 22 грудня 2011 року №4235-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4235-17>.
6. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу щодо удосконалення деяких податкових норм» №4834 - IV від 19 грудня 2018 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4834-17>.
7. Закон України „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо податкової реформи” № 71-VIII від 28 грудня 2014 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
8. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» №909-VIII від 24 грудня 2015 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/909-9>.
9. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році» № 1791-VIII від 20.12.2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1791-19>.
10. Витвицький Я. С. Удосконалення рентного регулювання у нафтогазовидобуванні / Я. С. Витвицький, Н. О. Гавдзин, І. М. Метешоп, М. С. Пілка // Нафтогазова галузь України. – 2017, № 2. – с. 3-7.
11. Витвицький Я. С. Економічний механізм регулювання у газовидобуванні // Я. С. Витвицький, Н. О. Гавдзин, І. М. Метешоп, М. С. Пілка. VI Міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика

стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем». 11-13 жовтня 2017 року. С.33-36.

12. Пропозиції до плану першочергових дій з розвитку промисловості України. //Український інститут майбутнього. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.slideshare.net/UIFuture/ss-76933793>

13. Звіт ПІДО України. //Коротка версія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://docplayer.net/62875776-Zvit-ipdo-ukrayini-kоротka-versiya-original-ukrayinskoju-movoyu.html>

14. Офіс великих платників податків Державної фіскальної служби. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/324207.html>

15. Річні звіти. Фінансова звітність. Нафтогаз. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/9B0566E71C6B0F9CC2257EDD006E558B?OpenDocument&Highlight=0,%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%202016>

References.

1. Bila I. S. (2011), "Provide additional information on the development of the entrepreneurial sector in Ukraine", *Naukovyj chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 18 : Ekonomika i pravo.* vol. 14. pp. 18-24.

2. The official site of Ukrnafta (2017), "The initiative of the transparency of the extractive industries. National report of Ukraine for 2014-2015", available at: https://www.ukrnafta.com/data/Page_Documents/UAЕITI_2014-2015_Report_UKR_final.pdf

3. Vytvitsky Ya. S. (2007), "*Ekonomichna otsinka hirnychoho kapitalu naftohazovykh kompaniy*" [Economic assessment of the mining capital of oil and gas companies], IFNTUOG, Ivano-Frankivsk., Ukraine.

4. Vytvitsky Ya. S. (2014), "*Udoskonalennya systemy opodatkuvannya u naftohazovydobuvanni*" [Improving the Taxation System in Oil and Gas], *Bulletin of the Khmelnytsky National University*, vol. 1, No 4, pp. 66-71.

5. The official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine (2011), Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code regarding the Revision of Rates of Certain Taxes and Duties", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4235-17> (Accessed 22 December 2011).

6. The official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine (2011), Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code for the Improvement of Some Taxes", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4834-17> (Accessed 19 December 2018).

7. The official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine (2014) Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Laws of Ukraine on Tax Reform", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/71-19> (Accessed 28 December 2014).

8. The official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine (2015), Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Legislative Acts of Ukraine on Balancing Budget Revenues in 2016", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/909-9> (Accessed 24 December 2015).

9. The official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine (2016), Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Legislative Acts of Ukraine regarding the Balance of Budget Revenues in 2017" available at: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1791-19> (Accessed 20 December 2016).

10. Vytvitsky, Ya. S. Havdzin, N.O., Metoshop, I.M. Pilka, M.S.(2017), "*Udoskonalennya rentnoho rehulyuvannya u naftohazovydobuvanni*" [Improvement of rent regulation in oil and gas extraction] *Naftohazova haluz' Ukrayiny*, vol. 2, pp. 3-7.

11. Vytvitsky, Ya. S. Havdzin, N.O., Metoshop, I.M. Pilka, M.S.(2017), "*Ekonomichnyy mekhanizm rehulyuvannya u hazovydobuvanni*" [The economic mechanism of regulation in gas extraction], *Materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsiyi* [Materials VI International scientific and practical conference], *Ekonomichnyy mekhanizm rehulyuvannya u hazovydobuvanni* [Theory and practice of strategic management of the development of sectoral and regional social systems]. Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine, pp.33-36.

12. Ukrainian Institute of the Future (2017), "Proposals to the plan of priority actions for the development of industry in Ukraine", available at: <https://www.slideshare.net/UIFuture/ss-76933793> (Accessed 14 June 2017).

13. Docplayer (2016), "EITI Report of Ukraine", available at: <https://docplayer.net/62875776-Zvit-ipdo-ukrayini-kоротka-versiya-original-ukrayinskoju-movoyu.html> (Accessed 13 January 2016).

14. The State Fiscal Service of Ukraine (2018), "Large Taxpayers Office of the State Tax Service", available at: <http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/324207.html> (Accessed 18 July 2018).

15. Official site of oil and gas (2018), "Annual reports. Financial Statements. Naftogaz", available at: <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/9B0566E71C6B0F9CC2257EDD006E558B?OpenDocument&Highlight=0,%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%202016> (Accessed 16 May 2018).

Стаття надійшла до редакції 13.01.2019 р.